

ПЕДАГОГІКА

УДК 378.147: 629.5.072.8

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/29.209450>

Тамара ГУМЕННИКОВА,

orcid.org/0000-0002-6223-7711

*доктор педагогічних наук, професор,
директор Придунайської філії*

*ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»
(Ізмаїл, Одеська область, Україна) gumennikova100@gmail.com*

CASE STUDY ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ІНДИВІДУАЛІЗОВАНОГО ОСВІТНЬОГО КОНТЕНТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІЇВ

У статті обґрунтовано актуальність і важливість використання методу case study для підвищення якості навчання у вищих навчальних закладах морської транспортної сфери, що передбачає його осмислення як ресурсного методу, який має значний потенціал розвитку професійних і загальнокультурних компетенцій курсантів. Зазначено, що в умовах змін і нестабільності викладачі закладів вищої освіти мають працювати на випередження, а саме розвивати власну професійну компетентність і майстерність, підвищувати рівень цифрової компетентності й опановувати нові форми та методи підготовки фахівців.

У дослідженні представлені етапи підготовки до використання викладачами морських закладів вищої освіти case study у підготовці судноводіїв. Презентований досвід викладацької діяльності у зазначеному напрямку діяльності. Наголошено, що ефективність такої діяльності залежить від занурення у співтворчість всіх учасників освітньої діяльності та потенціалу викладача, врахування ним ряду факторів, які впливають на ефективність освітньої діяльності сучасного курсанта, а саме: особистісно орієнтований характер освітньої діяльності; надання переваги студентоцентрованому підходу в опануванні професійних компетенцій, побудова морської освіти на генерації нових знань. Представлені основні етапи проведення кейс-методу у процесі локального експерименту, описані особливості використання case study у підготовці саме майбутніх судноводіїв, наведені приклади кейсів із досвіду роботи колективів викладачів закладів освіти морської транспортної сфери.

Серед форм, які були обрані для експериментальної роботи, пройшли апробацію в умовах традиційного навчання структуровані кейси (highly structured case); кейси-начерки (short vignettes); неструктуровані кейси (long unstructured cases); кейси-відкриття (ground breaking cases). Ці самі кейси, розміщені на платформах Гугл-клас або Moodle, довели ефективність збагачення індивідуалізованого освітнього контенту курсантів у системі дистанційного навчання в період карантину.

Посилення позиції викладача щодо використання case study дозволяє курсанту бути активним у виборі індивідуальної освітньої траєкторії навчання, де заклад вищої освіти створює умови, спрямовує та надає можливість вибору отримання нових компетенцій майбутнього фахівця, наповнюючи індивідуалізований освітній контент професійної підготовки судноводіїв.

Ключові слова: case-study, метод кейсів, індивідуалізований освітній контент, професійна підготовка судноводіїв, викладачі закладів вищої освіти, професійна компетентність, особистісно орієнтований характер освітньої діяльності.

Tamara GUMENNYKOVA,

orcid.org/0000-0002-6223-7711

Doctor of Pedagogy, Professor,

Director of The Pre-Danube Branch

*of the Private Joint Stock Company "Higher education institution
"The Interregional Academy of Personnel Management"*

(Izmail, Odesa region, Ukraine) gumennikova100@gmail.com

CASE STUDY AS A COMPONENT OF INDIVIDUALIZED EDUCATIONAL CONTENT OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SEAFARERS

The following article substantiates the relevance and importance of using the case-study method to improve the quality of education in higher maritime schools which provides for its understanding as a resource method that has significant

potential for professional and cultural competencies of cadets. It is noted that in conditions of change and instability, teachers of higher schools should work ahead, namely to develop their own professional competence and skills, increase the level of digital competence and master new forms and methods of training.

The research presents the stages of preparation for professional use by teachers of higher maritime institutions case study in future navigators training. The experience of teaching activity in the specified direction of activity is presented. It is emphasized that the effectiveness of such activities depends on immersion in the co-creation of all participants in educational process and the potential of the teacher taking into account a number of factors that affect the effectiveness of educational activities of modern cadets, namely: personality-oriented nature of educational activities; giving preference to the student-centered approach in mastering professional competencies building maritime education on the generation of new knowledge. The main stages of the case method in the process of local experiment are presented, the peculiarities of using case-study in the preparation of future navigators are described, examples of cases from the experience of teachers of higher maritime schools are given.

Among the forms that were selected for experimental work were tested structured cases (highly structured case); case vignettes; unstructured cases; ground breaking cases in the conditions of traditional learning. The same cases which were posted on the platforms of Google Class or Moodle proved the effectiveness to enrich the individualized educational content of cadets in the distance learning system during the quarantine period.

Strengthening the position of the teacher on the use of case-study allows cadets to be active in choosing their individual educational trajectory where the higher education institution creates conditions, directs and provides the opportunity to choose new competencies for future professionals enriching individualized educational content of professional training of future seafarers.

***Key words:** case-study, case method, individualized educational content, professional training of future seafarers, teachers of higher education institutions, professional competence, personality-oriented nature of educational activity.*

Постановка проблеми. Загальновизнане відставання вищої освіти від потреб сучасного ринку зумовлює визначення самого поняття «освіта» у нових вимірах і пошук нових підходів до підготовки фахівців у закладах вищої освіти. Реалії сьогодення зумовлюють зростання попиту на фахівців, котрі можуть легко адаптуватися до професійної діяльності, вирішувати складні завдання, брати на себе відповідальність, швидко реагувати на зміни у різноманітних ситуаціях, вміти працювати як у команді, так і самостійно, управляти ефективними командами, а отже, бути конкурентоспроможними. Студентство, яке опановує професію зараз, повинно мати насамперед навички вмотивованого навчання впродовж життя. Цей тренд часу вже осмислений і впроваджений у багатьох системах вищої освіти у країнах Європи, потребує опрацювання й усвідомлення освітньою викладацькою спільнотою нашої країни, що прагне володіти інтенсивними інтерактивними технологіями підготовки випускників закладів вищої освіти: тренінгами, проектуванням, діловими іграми, дебатами, авторськими снєккурсами, кейсами та ін. Саме зазначені технології мають значний потенціал розвитку професійних і загальнокультурних компетенцій студентів, розвивають soft-skills і hard skills, створюють передумови готовності фахівців до професійної діяльності та життєвого успіху. Викладачі закладів вищої освіти мають працювати на випередження, а саме розвивати власну професійну компетентність і майстерність, підвищувати рівень цифрової компетентності й опановувати нові форми та методи підготовки фахівців за умов нестабільності, невизначеності, неоднозначності та склад-

ності світу, який сьогодні отримав назву VUCA-світ (Мир VUCA).

В Україні підготовка фахівців у вищих морських навчальних закладах має власну історію та освітні традиції, але ж традиційних форм і методів навчання виявляється замало для формування професійних компетенцій, необхідне впровадження інтерактивних освітніх технологій і переформатування освітнього процесу. У сучасному морському закладі вищої освіти слід оновити освітній контент професійної підготовки таким чином, щоб використовувати освітні технології підготовки, які б допомогли курсантові актуалізувати отримані теоретичні знання, об'єктивно оцінити ситуацію на практиці, визначити проблему для розв'язання, врахувати наявні ресурси розв'язання ситуації у морі, враховуючи загрози та ризики, та прийняти відповідне рішення. Вважаємо, що розв'язанню зазначених цілей оновлення освітнього контенту слугуватиме як найкраще метод конкретних ситуацій (case study).

Оновлення освітнього контенту професійної підготовки зараз виступає вимогою часу, що підтверджено і тим фактом, що роботодавці при прийомі студентів на виробничу практику або на перше робоче місце вимагають не лише диплом про вищу освіту, але й портфолію особистих досягнень студентів у майбутньому професійному й особистісному становленні фахівця. Всі вищезазначені зміни безпосередньо впливають на підготовку фахівців вищих морських навчальних закладів. Ці позиції відбито в галузевому стандарті вищої освіти України, де визначається, що нормативну основу навчання бакалаврів морських спеціальностей становлять поряд із державними

актами ще й міжнародні, зокрема Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків і несення вахти, а також кодекс із підготовки та дипломування моряків і несення вахти з Манільськими поправками.

Для організації та проведення нашого дослідження важливими є такі положення:

– система морської освіти є невід’ємною частиною системи професійної освіти, яка на сучасному етапі відчуває реформаторські зміни та потребує перезавантаження освітнього контенту;

– формування професійних якостей майбутніх судноводіїв є динамічною структурою, де інтегральною компетентністю майбутніх судноводіїв є здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері судноплавства та судової інженерії, що передбачає застосування теорій і методів наук про устрій судна, навігацію, механічну й електричну інженерії, експлуатацію та ремонт засобів транспорту, управління ресурсами й екіпажем судна відповідно до Галузевого стандарту вищої освіти з напрямку «Морський та річковий транспорт» (6.070104), професійного спрямування «Судноводіння» та вимог ПДМНВ (7,8). Розвиток і формування вищезазначеної інтегральної компетентності до розв’язання складних спеціалізованих завдань, можливо посилити за рахунок активного впровадження case study у професійну підготовку судноводіїв у закладі вищої освіти.

Аналіз досліджень. Питання професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти висвітлюється у наукових доробках А. Алексюка, С. Вітвіцької, Н. Волкової, Р. Гришкової, О. Заболотської, Н. Мойсеюк, О. Романовського, С. Сисоєвої, В. Сластьоніна, М. Фіцули; професійну підготовку фахівців судноплавної галузі досліджували: О. Безбаха, О. Безлуцька, В. Бережна, М. Громкова, О. Гуренкова, Н. Денисенко, О. Єгоричев, О. Ільїн, Е. Крайнова, С. Моркотун, С. Моторна, І. Сокол; потенційні можливості професійно-орієнтованих дисциплін у підготовці судноводіїв – М. Бокарев, С. Волошинов, М. Кулакова, У. Ляшенко та ін.

Чимало праць вчених присвячено окремим напрямкам професійної підготовки. Професійну спрямованість мовної підготовки судноводіїв розглядали С. Барсук, Н. Дорошкевич, В. Зикова, Ф. Кнудсен (Knudsen), В. Кудрявцева, Л. Новік, О. Соловійова; підготовку майбутніх судноводіїв до професійно-орієнтованого спілкування іноземними мовами засобами кейс-технологій вивчали В. Смелікова, В. Теніщева, О. Цибульська та ін.

Важливою складовою частиною професійної підготовки майбутніх судноводіїв виступає зна-

ння питань управління персоналом на судні та його підготовки; уміння застосовувати методи управління, вирішувати задачі та керувати робочим навантаженням, доносити до фахівців і рядового складу команди інформацію, ідеї, проблеми та їх рішення, власний досвід у галузі професійної діяльності, знання й уміння застосовувати методи прийняття рішень.

Метою статті виступила підготовка до використання викладачами морських закладів вищої освіти case study у професійній підготовці судноводіїв.

Виклад основного матеріалу. Професія судноводія залишається конкурентоспроможною та перспективною на ринку праці протягом останніх п’ятдесяти років. У закладах морської освіти склалися власні традиції професійної підготовки, підготовлений якісний професорсько-викладацький склад, який протягом десятиліть продовжував напрацьовані технології та методики професійної підготовки. Але ж слід констатувати той факт, що зміна свідомості суспільства, ставлення до подій у світі потребує викладача нового формату, котрий зможе змінити традиційне навчання на інтерактивне, теоретико-орієнтоване на практико-орієнтоване й особистісно орієнтоване. Сучасний викладач морської справи – це особистість, яка, як і курсант, навчається протягом життя, має міцне теоретичне підґрунтя та відкрита до змін у викладанні й опануванні нових технологій працівників транспортної морської сфери.

Проаналізований досвід використання сучасних інтенсивних інтерактивних технологій і case study свідчить про те, що вони більше використовуються в бізнес-освіті, освітніх центрах і неформальній освіті. Так, праці Ю. Сурміна присвячені теоретичним і практичним питанням застосування методу аналізу ситуацій у начальному процесі (Сурмін, 2005: 56).

В. Біскун використовує кейс-метод у викладанні соціальних наук (Біскун).

У системі професійної підготовки судноводіїв ефективність методу case study була доведена у працях В. Смелікової, де описана модель підготовки майбутніх судноводіїв до професійно-орієнтованого спілкування іноземними мовами засобами кейс-технологій (Смелікова, 2016: 19–24).

Наше дослідження присвячено вивченню потенційних можливостей використання викладачами case study у професійній підготовці майбутніх судноводіїв до управлінської діяльності. Враховуючи той факт, що case study належить до методів ситуаційного навчання, вважаємо його достатньо ресурсним за характером підготовки

саме майбутніх судноводіїв, які у своїй професійній діяльності будуть стикатися з нестандартними ситуаціями, де потрібно буде прийняти швидке, виважене та правильне управлінське рішення. У ситуаціях кейсу відсутній чітко виражений набір вихідних даних, у ньому немає питань, на які потрібно надати чіткі відповіді, замість цього курсанту потрібно осмислити ситуацію, викладену в кейсі, самому визначити проблему та питання, що потребують розв'язання.

Використання кейс-методу (case study) у системі професійного навчання стає вимогою часу та залежить від використання потенціалу викладача та врахування ним ряду факторів, які впливають на ефективність освітньої діяльності сучасного курсанта.

По-перше, запровадження особистісно орієнтованого характеру освітнього процесу, на підставі якого ведеться оновлення принципів традиційного навчання. Специфічними характеристиками особистісно орієнтованого характеру навчальної діяльності виступає ставлення до студента як суб'єкта власного розвитку й орієнтації на розвиток і саморозвиток його особистості. Цей факт підтверджується актуальністю Теорії поколінь (Н. Хоув, В. Штраус), котра розв'язує для викладачів закладів вищої освіти головне питання – формування умінь «розмовляти», передавати досвід іншим поколінням так, щоб вони чули та розуміли викладача, як працювати з запитамі, звичками та які метод застосовувати в освітній діяльності. Курсант закладу морського профілю сьогодення, за класифікацією Теорії поколінь, – це представник покоління міленіалів, які характеризуються прискореним темпом швидкості у сприйнятті інформації, в діях, спілкуванні, обміну інформацією. Вони здатні більш глибоко підійти до прийняття рішення, ніж представники попередніх поколінь. Психологи наголошують, що міленіалів, котрі зараз є студентами вищів, важко змусити, але ж можна переконати. Важливо залучати представників цього покоління у процесі прийняття рішень, демонструвати їм важливість їхньої участі, думки та дії. Слід враховувати й те, що вони швидко перемикають увагу, і це не дає можливості сконцентруватися на чомусь одному, не можна заздалегідь підготуватися до прийняття рішень. Не можна викладачеві надати студентам готові форми у вигляді шаблонів і підготувати їх використовувати саме ці шаблони. Метод case study є адаптивним, він має на меті формування у студентів ціннісного ставлення до світу, себе, людства (Попова (Смолик), 2012: 51). Саме тому викладач повинен розвивати у студентів найваж-

ливішу м'яку навичку адаптивності та вміння не боятися змін, бути мобільним та активним.

У процесі спілкування викладача та студента акценти зміщуються на суб'єкт-суб'єкту взаємодію викладача та студента. Настає час, коли викладач працює разом зі студентом, а іноді і позаду нього, вчиться у молодого покоління та професійно вдосконалюється сам, разом зі своїми студентами.

По-друге, вектор освіти сьогодення спрямований на створення сенсів, а не на створення знань, тобто в закладі вищої освіти повинен працювати викладач, який надає перевагу студентоцентрованому підходу в опануванні компетенцій, для якого потреби й інтереси студента є пріоритетами в опануванні освітньої програми. Сучасний студент чітко формулює свої потреби, викладачу лише потрібно навчити коректно проявляти ці потреби та супроводжувати реалізацію важливої для курсанта потреби – професійного становлення та самоактуалізації.

По-третє, сучасна морська освіта повинна бути побудована на генерації нових знань, зміст підручників повинен стати базою для визначення невіршених професійних проблем, а майбутній фахівець – змодельовати шляхи їх розв'язання.

Саме у вищезазначеному контексті слід оцінювати актуальність введення case study у практику вищої професійної морської освіти як методу, не обмеженого отриманням однозначної відповіді, заучування готового знання та формування мінімуму базових практичних компетенцій. Цей метод мотивує індивідуальний пошук відповіді, спрямований на формування нових знань через занурення у співтворчість всіх учасників освітньої діяльності, розвиток системи цінностей і професійних новоутворень. Навколо студента закладу вищої морської освіти повинно бути створене належне професійно-освітнє середовище, яке мотивує його працювати за власною освітньою траєкторією, де він буде знаходитися у постійному науковому пошуку разом із викладачем, беручи активну участь у тренінгах, презентаціях, проектуваннях, ділових іграх, дебатах і продуктивному case study. Саме в такому професійно-освітньому середовищі є всі підстави для забезпечення формування, розвитку і становлення майбутнього судноводія; визнання кожного курсанта (студента) активним ціннісно-мотивованим суб'єктом діяльності.

Характеристики методу описані у працях вчених всього світу, починаючи з 1925 р., коли вперше у звітах Гарвардського університету про бізнес була оприлюднена перша добірка кейсів. На сучасному етапі у світі є дві класичні школи:

Гарвардська (американська), де метою навчання виступає пошук єдино правильного рішення кейсу, причому кейс супроводжується відео-контентом, рисунками та має об'єм 20–25 сторінок тексту, та Манчестерська (європейська) школа, котра передбачає багатоваріативність розв'язання проблеми та має у 1,5–2 рази менший зміст. Серед ресурсів, які розроблюють, накопичують, надають доступ до кейсів, найбільш відомою у світі є European Case Clearing House (ECCN) (12). На жаль, в Україні таких ресурсів немає, а для підготовки майбутніх фахівців транспортної морської сфери зазначені ресурси не створені, хоча кожна година на судні – це своєрідний кейс як для судноводія-початківця, так і для капітана судна із досвідом роботи.

Метод case study (від англійського «case» – ситуація, випадок) – це метод активного проблемно-ситуаційного аналізу, що базується на навчанні шляхом розв'язання конкретної проблемної ситуації (розв'язання кейсів). Цей метод належить до неігрових імітаційних активних методів навчання, за висловом науковця О. Долгорукова (Долгоруков). Серед особливостей використання case study у підготовці майбутніх судноводіїв слід відзначити такі:

- метод використовується для отримання нових знань у дисциплінах професійного циклу, де використання їх на практиці має багатозначність та орієнтування у проблемному полі;

- доміанти освітнього процесу переносяться не на оволодіння готовим знанням, а на його вироблення, співтворчість студента і викладача;

- результатом використання методу є не тільки нові знання, але й навички професійної діяльності;

- у кейсі завжди міститься ситуація, що мала або має місце у практиці роботи штурмана як у стандартному ритмі роботи на судні, так і в екстремальній ситуації в морі, слід задіяти той комплекс знань і практичних навичок, які курсанти вже частково мають або поліпшують;

- своєрідність case study в тому, що розвивається система цінностей майбутнього судноводія, власна професійна позиція, життєва установка, професійне світвідчуття, особливо тоді, коли викладач описує в кейсі напруженість ситуації, конфлікт, драматичність, які вимагають прийняття швидких, але професійно виважених рішень;

- кейси можуть супроводжуватися відео-контентом або передбачати використання симуляторів-тренажерів, де емоційний аспект вивчення нового матеріалу достатньо високий. Методичною метою застосування кейсів може бути

ілюстрація до теорії, суто практична ситуація, а також їх поєднання. Однак слід мати на увазі, що мета повинна бути вагомою, щоб робота з кейсом зацікавила курсантів;

- використання кейсу передбачає також і міждисциплінарний інтегрований характер, тому кейси можуть розроблятися групою ініціативних викладачів-новаторів, або групою викладачів кафедри, або групою викладачів із досвідом роботи та студентів заочної формою навчання, котрі постійно працюють на суднах і бажають поділитися власним досвідом перебування в рейсі із курсантами денної форми навчання;

- в умовах дистанційного навчання, яке є альтернативою традиційному навчанню в період карантину, метод кейсів є важливим і незамінним методом роботи курсанта, тому що він може бути розміщений на платформах Гугл-клас, Moodle та ін., обговорений у системах Zoom, Duo, Skype та ін.

Таким чином, метод case study – це методи отримання нової компетенції шляхом організації та групового аналізу конкретної ситуації через визначення проблеми, пошук критеріїв ефективного розв'язання та розробку плану дій по прийняттю рішення. На наш погляд, інтегративний характер case study зумовлює концентрацію в ньому технології «створення успіху» для кожного курсанта в умовах творчої конкуренції в роботі над кейсом.

У методологічному аспекті case-study виступає складною інтегрованою системою, яка містить такі методи пізнання: моделювання, системний аналіз, проблемний метод, описання, класифікації, ігрові методи та ін.

Проблема впровадження кейс-методу в освітній процес підготовки судноводіїв є вельми важливою, тому що сучасному судноводію потрібно переробляти великі масиви інформації, міняти парадигми мислення, володіти здатністю прояву оптимальної поведінки у різних ситуаціях, як робочих, так і екстремальних, у відкритому морі.

Серед основних етапів кейс-методу у процесі проведення локального експерименту ми дотримувалися таких:

- представлення кейсу, теоретичної частини та документів передбачало розміщення кейсу на платформах Гугл-клас або Moodle;

- індивідуальне вивчення кейсу кожним курсантом груп;

- розробка варіантів індивідуальних рішень, пошук відомостей, необхідних для вирішення кейсу;

- шляхом підключення до Zoom, Duo, Skype, обговорення варіантів індивідуальних рішень у кожній підгрупі (два викладачі та два студенти, до

груп запрошували студентів-заочників, штурманів із досвідом роботи на судах);

– групова дискусія та захист власного управлінського рішення.

Особливо слід звернути увагу на роль викладача закладу вищої освіти, яка суттєво відрізняється від традиційної ролі: він стає наставником, порадиником, освітнім коучем, ментором, тьютором і здебільшого передає свої повноваження курсантам. Втручання викладача у case study повинно бути обмеженим і зводитися до регулюючої функції. Водночас курсантів слід підбадьорювати, відзначати сильні та слабкі сторони прийнятих ними рішень та обговорювати рівень участі в роботі над кейсом.

Використання case study було апробовано протягом двох місяців роботи закладів вищої освіти в умовах карантину. Так, для курсантів були розроблені міні-кейси, що включали: теоретично-інформаційний блок, проблемну ситуацію, розв'язання її на підставі обґрунтованих висновків, які робили курсанти. Колективами викладачів закладів вищої освіти Дунайського факультету морського та річкового транспорту Державного університету інфраструктури та технологій і викладачів і курсантів Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія» були розроблені й апробовані в умовах традиційного та дистанційного навчання такі кейси: «Піратство та міжнародне право», «Заходи із протидії піратським атакам», «Булінг у міжнародних екіпажах суден», «Маневрений планшет і методи роботи з ним», «Лідерство та типи управління екіпажем судна».

Серед форм, які були обрані для експериментальної роботи, пройшли апробацію структуровані кейси (highly structured case), де студенту надавався мінімум інформації, при роботі з ними курсант повинен був використати модель діяльності або алгоритм поведінки; кейси – начерки (short vignettes), що мали текстові блоки з додатками у вигляді документів, конвенцій та інших документів, їх метою виступало ознайомлення курсантів із новими порціями освітнього контенту, які містять основні поняття, ключові ідеї. Для розв'язання кейсу студент повинен спиратися на власний досвід, попередні знання та міждисциплінарний характер завдання. У роботі також використовувалися великі за об'ємом, неструктуровані кейси (long unstructured cases) до п'ятдесяти сторінок, вони містили багато інформації яку курсант повинен опрацювати та надати власний варіант розв'язання проблемної ситуації. На особливу увагу заслугоували кейси-відкриття (ground breaking cases), метою яких була активізація науко-

вого потенціалу, побудова власної нестандартної стратегії розв'язання завдання. У роботі з такими типами кейсів посилювалася суб'єкт-суб'єктна складова частина спілкування викладачів і курсантів, де вони виступали рівноправними учасниками дослідження, висували власні гіпотези й опрацювали нестандартні рішення.

Після завершення локального експерименту щодо використання case study було проведено опитування курсантів через Гугл-форми щодо запровадження нової форми освітнього процесу. Результати засвідчили, що зацікавленість професійною діяльністю значно збільшилася при наданні матеріалу у форматі case study, курсанти надавали перевагу саме такому виду роботи серед запропонованих традиційних, таких виявилось 73% від загальної кількості відповідей; 44% старшокурсників запропонували допомогу викладачам у створенні кейсів для студентів молодших курсів; 68% ініціювали продовжити такий вид роботи під час вивчення інших дисциплін професійної підготовки.

Висновки. Таким чином, за допомогою case study курсату-судноводію надається можливість перевірити теорію на практиці й активізувати власні управлінські здібності. За допомогою цього методу судноводії – майбутні менеджери суднової команди вчаться працювати в команді, знаходити більш раціональне рішення проблеми. Але, попри всі позитивні аспекти використання методу, спостерігається відсутність мотивації викладачів морських закладів освіти створювати, акумулювати, вдосконалювати кейси на підставі останніх досягнень морської транспортної сфери; відсутність економічної можливості у закладів вищої освіти підключатися до системи, яка акумулює європейські кейси The Case Clearing House of Great Britain and Ireland; з 1991 р. вона має назву European Case Clearing House (ECCN) та виступає лідером із накопичення та розповсюдження кейсів і надає можливість отримувати додаткову неформальну та інформальну освіту. Для підготовки працівників морської транспортної сфери вкрай необхідно акумулювати кейси на одній міжнародній платформі англійською мовою, надати доступ закладам вищої освіти України, де готують судноводіїв та інший персонал для роботи в морі.

З метою подальшого розвитку неформальної морської освіти вважаємо за доцільне розробку снєк-курсів у вигляді міні-кейсів, що дасть можливість курсанту бути активним у виборі індивідуальної освітньої траєкторії навчання, де заклад вищої освіти створює умови, спрямовує та надає можливість вибору отримання нових компетенцій майбутнього фахівця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біскун В.С. Застосування методу аналізу ситуацій в інтерактивних формах навчання. URL: <http://www.sau.kiev.ua>.
2. Даниленко О. Б. Підготовка майбутніх судноводіїв до професійної діяльності: результати аналізу практики. *Збірник Запорізького класичного університету*. 2019. № 67. Т. 1. С. 179–183.
3. Долгоруков А. М. Метод case-study как современная технология профессионально ориентированного обучения. URL: <http://evolkov.net/case/case.study.html>.
4. Кулакова М. В. Формування готовності до професійної діяльності в майбутніх фахівців у вищих морських навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2006. 255 с.
5. Ляшенко У. І. Професійна підготовка судових механіків засобами міждисциплінарної інтеграції. *Науковий вісник*. Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2014. № 9–10. С. 60–66.
6. Мир VUCA. URL: <http://becmology.blogspot.com/2016/03/vuca.html>.
7. Международная конвенция о подготовке и дипломировании моряков и несении вахты 1978 г., измененная конференцией 1995 г. Санкт-Петербург : ЗАО ЦНИИМФ, 1996. 551 с.
8. Морська доктрина України на період до 2035 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/243196733>.
9. Попова (Смолик) С. Ю. Метод кейс-стади и его использование при подготовке тьюторов в сфере образования. *Интерактивное образование* : Материалы всероссийской научно-практической конференции. Москва, МГУ им. М. В. Ломоносова, 29 июня 2012. Москва, 2012.
10. Смелікова В. Б. Модель підготовки майбутніх судноводіїв до професійно-орієнтованого спілкування засобами кейс-технологій. *Научные труды SWorld*. 2016. Вып. 45. Т. 5. С. 19–24.
11. Сурмін Ю. П. Метод аналізу ситуацій (Casestudy) та його навчальні можливості. *Глобалізація і Болонський процес: проблеми і технології* : колективна монографія. Київ : МАУП, 2005. С. 56.
12. European Case Clearing House (ECCH). URL: http://w4.stern.nyu.edu/citl/articles/case_teaching.pdf.

REFERENCES

1. Biskup, V. S. (n.d.). Zastosuvannia metodu analizu sytuatsij v interaktyvnykh formakh navchannia [Application of the method of situation analysis (case-study) in interactive forms of learning]. *Geum.ru*. URL: <http://geum.ru/next/art-22889.php> [in Ukrainian].
2. Danylenko, O. B. (2019). Pidhotovka majbutnikh sudnovodiiv do profesijnoi diial'nosti: rezul'taty analizu praktyky [Preparing future navigators for professional activity: results of practice analysis]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyschij i zahal'noosvitnij shkolakh* [Pedagogy of formation of creative personality in higher and secondary schools]. Vol. 67. № 1. P. 179–183. [in Ukrainian].
3. Dolgorukov, A. M. (n.d.). Metod case-study kak sovremennaja tehnologija professional'no orientirovannogo obuchenija [Case-study method as a modern technology of professionally oriented training]. *evolkov.net*. URL: <https://evolkov.net/case/case.study.html> [in Russian].
4. Kulakova, M. V. (2006). Formuvannia hotovnosti do profesijnoi diial'nosti v majbutnikh fakhivtsiv u vyschjkh mors'kykh navchal'nykh zakladakh [Formation of readiness for professional activity in future specialists in higher marine educational establishments], Ph.D. Thesis, Theory and methodology of vocational education, South Ukrainian State Pedagogical University named after K.D.Ushinsky, Odessa, Ukraine. [in Ukrainian].
5. Liashenko, U. I. (2016). Pedahohichni umovy pidhotovky majbutnikh sudnovykh mekhanikiv u protsesi vyvchennia profesijno-orientovanykh dystsyplin [Pedagogical conditions for the preparation of future ship mechanics in the process of studying vocational-oriented disciplines], Ph.D. Thesis, Theory and methodology of vocational education, Kherson state university, Kherson, Ukraine. [in Ukrainian].
6. Informacionnyj resurs dlja soobshhestva pol'zovatelej Bjekmologii [Information resource for the Backmology user community]. *Mir VUCA* [World VUCA]. (2016). *becmology.blogspot.com*. URL: <http://becmology.blogspot.com/2016/03/vuca.html> [in Russian].
7. Mezhdunarodnaya konventsija o podgotovke i diplomirovanii moryakov i nesennii vakhty 1978 g., izmenennaya konferentsiye 1995 g. (1996). [International convention on the preparation and certification of seafarers and watchkeeping, 1978, amended by the 1995 conference], ZAO TSNIIMF, St. Petersburg, Russia [in Russian].
8. Uriadovyj portal. Yedynyj veb-portal orhaniv vykonavchoi vlady Ukrainy [Government portal. The only web portal of the executive authorities of Ukraine] (2019). *Mors'ka doktryna Ukrainy na period do 2035 roku* [Maritime doctrine of Ukraine for the period up to 2035], available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/243196733> [in Ukrainian].
9. Popova (Smolik), S. Ju. (2012). Metod kejs-stadi i ego ispol'zovanie pri podgotovke t'jutorov v sfere obrazovanija [Case study method and its use in training tutors in the field of education]. *Interaktivnoe obrazovanie: materialy vsersijskoj nauchno-prakticheskoi konferencii* [Interactive Education: Proceedings of the All-Russian Scientific and Practical Conference], Vserossijskaja nauchno-prakticheskaja konferencija [All-Russian Scientific and Practical Conference], Moscow State University named after M. V. Lomonosov, Moscow, Russia [in Russian].
10. Smelikova, V. B. (2016). Model' pidhotovky majbutnikh sudnovodiiv do profesijno-orientovanoho spilkuvannia zasobamy kejs-tehnolohij [Model of preparation of future drivers for professionally-oriented communication by means of case technologies]. *Nauchnye trudy SWorld* [Scientific works SWorld]. Issue 45. Vol. 5. P. 19–24. [in Ukrainian].
11. Surmin, Yu. P. (2005). Metod analizu sytuatsij (Casestudy) ta joho navchal'ni mozhlyvosti [Case analysis method (Casestudy) and its learning opportunities]. *Hlobalizatsiia i Bolons'kyj protses: problemy i tehnolohii* [Globalization and the Bologna Process: Problems and Technologies]. P. 71–82. MAUP, Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian].
12. Resources around the World on Teaching with Case Studies. (n.d.). *NYU Stern*. URL: http://w4.stern.nyu.edu/citl/articles/case_teaching.pdf [in English].